

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת וילך - שובה תשפ"ב

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

במדרש רבה: משנסתלק עמוד הענן הלך משה אצל יהושע, ואמר לו, מה אמר לך הדיבור? אמר לו יהושע: כשהיה הדיבור נגלה עליך יודע הייתי מה מדבר עמך! אותה שעה צעק משה "מאה מיתות ולא קנאה אחת".

ולפלא הוא הדבר מדוע באמת לא רצה יהושע לגלות למשה מה אמר לו הדיבור? ברם, אותם הדברים ממש אמר השם יתברך ליהושע על מנת שיאמרם למשה, שהרי משה ביקש להישאר בחיים בתור תלמידו של יהושע, ציווה איפוא השם יתברך על יהושע לומר לו כדברים האלה, למען ירגיש היטב כמה קשה הדבר ליהפך מרבי לתלמיד כי אז כבר יסכים למות. שכן מוטב "מאה מיתות ולא קנאה אחת".

(הגר"א)

וקשה הלא היה משה העניו מכל אדם, וכיצד באה אליו מידה זו של קנאה? ביאר בזה הגה"ק מאוסטרובצא שמן השמים רצו להקל את צערו של משה על היאלצו למות, והכניסו בו במתכוין מעט קנאה, נענה משה רבינו ואמר: כל ימי טרחתי ועמלתי על תיקון המידות, וכעת, על סף מיתתי הנני מגלה בקרבי את המידה המגונה של קנאה, לכן מוטב למות מאשר לחיות חיי קנאה, "מאה מיתות ולא קנאה אחת"

(אמרי חן)

מאוצרות המגידים

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגורן אשר בשעריך (לא, יב)

בגמרא (חגיגה ג, א) "תנו רבנן מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין, אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו: תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין. אמר להם: אף על פי כן, אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש, שבת של מי היתה? שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה, ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו: בפרשת הקהל. ומה דרש בה? הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהן. אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני"

מה היתה כוונתו של רבי יהושע "מרגלית טובה היתה בידכם וכו"? כתב בספר משך חכמה עפ"י הגמ' ירושלמי בסוף פ"ק דייבמות (ח, ב) "ראה את רבי יהושע וקרא עליו (ישעיה כח) את מי יורה דעה. זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה" לכן אמר ר' יהושע ובקשתם לאבדה ממני, שלו יאות המאמר כמרגלית טובה לבעליה שגם אמו עשתה כן.

בספר ציוני תורה כותב: המפרשים נתקשו במאמר חז"ל זה, שאם כוונת התורה היא כדי ליתן שכר למביאייהם בלבד, יכול היה לצוות שיביאו איתם עצים או אבנים, וגם אז יהיה שכר למביאייהם?

ועוד קשה, שהרי מביאייהם כבר מקבלים שכר על עצם ביאתם? והיה צריך לומר "לכפול" שכר, שיקבלו שכר גם על מה שהביאו את הקטנים?

ואפשר לתרץ בדרך רמז, בהקדם מאמר חז"ל (מדרש רבה שיר השירים א, כג) "בשעה שעמדו ישראל לקבל התורה, אמר להם (הקב"ה): אני נותן לכם תורתך, הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואתננה לכם. אמרו: אבותינו עורבים אותנו, אמר להם הקב"ה אבותיכם יש לי עליהם, אברהם יש לי עליו שאמר (בראשית טו) במה אדע, יצחק יש לי עליו שהיה אוהב לעשו ואני שנאתיו, שנאמר (מלאכי א) ואת עשו שנאתי. יעקב שאמר (ישעיה מ) נסתרה דרכי מה'. אלא הביאו לי ערבים טובים ואני נותנה לכם, אמרו לפניו: רבש"ע, נביאינו ערבין לנו, אמר להם: יש לי עליהם, שנאמר (ירמיה ב) והרועים פשעו בי וגו', וכתבי (יחזקאל יג) כשועלים בחרבות נביאיך ישראל היו, אלא הביאו לי ערבים טובים ואתננה לכם, אמרו: הרי בנינו עורבים אותנו, אמר הקב"ה הא ודאי ערבים טובים, על ידיהם אתננה לכם, הה"ד (תהלים ח) "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ואין עוז אלא תורה שנאמר (שם כט) ה' עוז לעמו יתן, בשעה שהלוח נתבע ואין לו לשלם מי נתפש, לא הערב? הוי מה שנאמר (הושע ד) ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך גם אני וכו'"

גם כאן יש להבין מה הפשט ש"בנינו ערבים לנו"? אם כפשוטו שהקב"ה מענישם כשלא מתנהגים כדבעי, אז למה לא יכול להעניש את הנביאים בעבור

ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום (לא, ב) היום מלאו ימי ועתותי, מלמד שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום (סוטה יג, א).

הגר"ח קנייבסקי (בספר טעמא דקרא) מבאר ע"פ הירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ח) "עמלק מכשף ה', מה ה' עושה, היה מעמיד בני אדם ביום גינוסיה שלו (פ"י ביום לידתו), לומר לא במהרה אדם נופל ביום גינוסיה שלו. והיינו שביום לידתו של אדם בריא ותקיף מזלי, לכן קשה שימות באותו יום". וזה רק בסתם בני"א, שהמיתה עונש להם, אבל צדיקים גמורים, אדרבה, המיתה טובה להם, שהולכין מיד לג"ע, א"כ אדרבה משום דביום לידתן בריא מזולן - לכן נפטרין ביום לידתן. ע"כ (ועיין בספר חומת אנך להרב החיד"א על קהלת ג, שכבר קדמו ברעיון זה).

ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק (לא, ז)

כתב בספר "משך חכמה" "על דרך צחות, כי גם המלך נצטווה לבלי רום לבבו (לעיל ס"פ ז), ויהושפט מלך יהודה כשהיה רואה ת"ח כו' (מכות כד) מחבקו ומנשקו כו' אבי אבי כו', וזה רק בצנעה, אבל לעיני העם מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול' (כתובות יז), ומצינו שמפני מה נעשו שאול? על שמחל על כבודו (יומא כב, ב), וזה מה שאמר לו משה רבינו ליהושע: אם קטן אתה בעיניך, וירא וחרד מפני כל, ונמוך בדעתך לכבד כל אדם, אבל בכל זאת, "לעיני כל ישראל חזק ואמץ", לא תתנהג בענוה ולא תראה להם מורך, רק היה קשה כבדול וגבור כארי נגד העם.

והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות (כא, לא)

בגמרא חגיגה (ה, א) "רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי: "והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות" עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות תקנה יש לו!?"

בעל ה"קול אריה" ביאר את הפסוק "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וכו' כן עינינו אל ד' אלוקינו עד שיחננו", כך: בדרך כלל אם אדון מרים את ידו להכות את עבדו הריהו בורח, אבל אם עבד חכם הוא, הרי הוא נותן את שיניו או את עינו כדי שיפגע בו האדון, וזה יצא לחופשי. וזה מה שאמר דוד המלך הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם שהעבדים נותנים את עיניהם כדי שיפגע בהם יד אדוניהם כן עינינו אל ד' אלוקינו עד שיחננו שאחרי הצרות יוציאנו לחופשי ויפדנו מגלותנו.

כעין יסוד זה, ביאר בספר "הר צבי" את דברי רבי יוחנן: שהנה אם האדון מכה את עבדו והוציא לו שן ועין, העבד יוצא לחירות, אבל אם האדון ממציא לו מכות ע"י ששולח אחד שיכה את עבדו, אין העבד יוצא לחירות.

ועל זה בכה רבי יוחנן, שעבד שרבו "ממציא" לו צרות הרי אין לו מזה שום תועלת שאינו יוצא בזה לחירות. וכאן שהפסוק אמר לשון של "תמצאן אותו", שיהיה כאילו שמוצא את הצרות לבדו ויתלה זאת בדרך מקרה, ולא יבין שהוא בשביל מטרה לגואלם, על דא קא בכי.

(ציוני תורה)

כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ (לא, ז)

כתב רש"י "משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועצתן, אבל הקב"ה אמר ליהושע "כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם" תביא על כרחם, הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדן, דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור".

הקשה ר' אלחנן וסרמן היאך שינה משה רבינו בדבריו ליהושע את לשון הדברים שנמסרו לו מפי הגבורה? והוא משיב על כך: באמת שני הדברים צודקים. כי זה ודאי שמנהיג הדור צריך לשמוע דעתם ועצתם של הזקנים והחכמים, ואסור לו להסתמך מראש רק על דעתו בלבד. אולם אחרי ששמע את כל הדעות של יועציו צריך שתהא ההכרעה למעשה מסורה בידו לבד! אחרת תשתרר אנדרלמוסיה בעם ואיש הישר בעיניו יעשה.

(מעיינות הנצח, הובא באמרי חן)

ויאמר ה' אל משה הן קרבו הן למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד: (לא, יד).

אם זוג נעלים שמייצר הסנדלר יקרות יותר מאלה המיוצרות בבית החרושת, הרי שהסנדלר צריך להיות עשיר יותר מבעל בית החרושת. האם אכן כך הוא המציאות? הוסיף ה"חפץ חיים" ושאל.

לא. השיב השד"ר, בעל בית החרושת עשיר יותר, הואיל ובבית החרושת מייצרים כמות נעלים גדולה פי כמה וכמה מאשר מייצר הסנדלר, ולכן בסופו של חשבון מרוויח הסנדלר פחות.

אם כך הוא הדבר, הסכת ושמע, אמר לו הסבא קדישא רבן של ישראל לשד"ר, אם הינך רוצה לעשות לעצמך - להפסיק את עבודתך כשד"ר ולחיות חיי שלווה, הרי אמת ונכון הדבר שראשך יהיה פנוי יותר והמחשבות הזרות המטרידות בזמן התפילה יפחתו, תפילותיך תעמודנה בדרגה גבוהה יותר, ואף במעלות לימוד התורה תוכל לעלות יותר, אבל, אם תסתכל על עבודתך בגיוס כספים עבור הישיבה במבט רחב יותר, ותחשוב כמה בחורי ישיבה יכולים ללמוד ולהתפלל כהוגן בזכות עבודתך כשד"ר, אז תבין שבעבודתך הנוכחית הינך עושה הרבה יותר לתורה ויראת שמים מאשר בזמן שלימודך ותפילותיך יהיו בשקט ובשלווה, אמנם כל תפילה לעצמה תהא גדולה יותר, אבל היום בתפילת הרבים ובלימוד התורה של הרבים זכותך גדולה ביותר, על כן מן הראוי והרצוי שתמשיך בתפקידך כשד"ר, זכות הרבים תלויה בך, ושכרך מן השמים גדול.

זוהי מה שאמרו חז"ל והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה (אבות ב' א') (חיים שיש בהם)

אחת לשבע שנים נצטוינו במעמד "הקהל": כל ישראל, אנשים נשים וטף, עולים לבית המקדש לשמוע קריאת ספר דברים מפי המלך, ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים" (דברים לא, ב). ושאלו בגמרא (חגיגה ג, ב): אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע טף למה באים, הלא אינם מבינים את הנאמר. ותוצו, כדי ליתן שכר למביאייהם. והשכר הוא שיהיה חינוכם קל, כי בכך ילמדו ליראה את ה' כל הימים (כביאור "אור החיים" הק). ומדוע, וכיצד. אלא כשהאדם - אפילו ילד קטן - רואה ציבור כה עצום ורב, ויודע שהוא חלק ממנו, אין לנו מושג איזה חינוך זה נותן. וככתוב: ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים" השראת יראה לכל החיים!

אספר סיפור ששמעתי בנעורי, ועוררני למחשבה.

כשהייתי מפשיסחא זצ"ל נפטר, התפלגה העידה. החלק הגדול נהא אחרי השרף מקוצק זצ"ל, לפיד האש ועמוד היראה, והחלק האחר הכתיר את הצדיק רבי יצחק מוורקא זצ"ל, ריעו וחבירו של השרף מקוצק, והנהגתו שונה בתכלית, בשובה ובנחת, סבלנות וננוחות.

יום אחד הלך הרבי מוורקא ברחוב, ועצרה לידו עגלה גדושה בחסידים נלהבים, הנוסעים לקוצק. אחד, עז פנים, הורה לעגלון לעצור. פנה אל הרבי בהתרה: "רב איטשע, וואס מאכסטו זיך נאריש, שפילט זיך א רעבע - מה אתה משתטה, משחק את הרבי. פשוט את הגלימה ובוא איתנו לקוצק!" הנוסעים נדהמו מהחוצפה, המתינו לתגובה.

אבל הרבי מוורקא נותר נינוח כשהיה. בחיוך ענה: "האמת, מעולם תמהתי

שלווה חברים קנו כרטיס פיס במשותף, וזכו בפרס הגדול, מאה אלף רובלים -

יחלקוהו ביניהם, ולא ידעו מה לעשות בהון העצום שנפל בחלקם, די והותר להם ולבניהם אחריהם! ובכל זאת, מעולם לא שמענו שיפנו לחבר רביעי ויזיעו לו להתחלק עימם בזכיה, למרות שיש בה די לכולם.

אז מדוע, כשיש לאלף חסידים רבי -

והרבי הלא עסוק בשלו, בתפילותיו, ולימודו, התעלותו ודבקותו, כמה זמן יכול הוא להקדיש לכל אחד מהם -

למה שוקדים הם לצרף חסידים נוספים, להגדיל את החסידות? הלא מזיקים הם לעצמם, מטילים יותר עומס על רבם, ויהיה לו פחות פנאי עבורם!" בני החבורה שמעו בענין. מעולם לא חשבו על כך. אכן, שאלה! המשיך הרבי ואמר: "אבל אגלה לכם את התשובה.

החסידים עצמם אינם בטוחים במעלת רבם. האומנם מורם מעם הוא, איש אלוקים קדוש, אשר רוח ה' דיבר בו ומלתו על לשונו. מבקשים הם חיזוקים, הסכמות. אם יצטרפו חסידים נוספים, יתנו גושפנקא לרבי, ואהיה בטוח שטוב בחרתי..."

שמע נא, וינגערמאן. אני מכיר את רבך מזה שנות דור. קבל את עדותי שהוא קדוש וטהור, מרומום ונשגב. יכול אתה לנסוע איליו בלב שקט, מבלי לצרף חסידים שיחזקו..."

ופני אותו חצוף חפז...

איני יודע האם הוציא את שנתו, היום ודאי אינו חי, והסיפור יפה, והתשובה כה נוקבת. אבל כמדומני שהתשובה האמיתית אחרת -

מדוע משתוקקים החסידים להגדיל את החסידות, הלא תהיה לכל אחד פחות תשומת לב מרבו. אמת ויציב. אבל לעומת זאת איזו התחזקות תהיה לו

זה, ולמה מייאן הקב"ה לקבלם כעריבים? הרי מצינו שגדולי הדור אכן מסתלקים בעון הדור.

ואפשר לבאר, שדרך אנשים, כשהאדם בימי בחרותו, אין לו שום חשבון ומעצור לדרכיו, גם כשנושא אשה, עדיין אין לו מעצור להשיג הנאותיו, אמנם, כשב"ה יש לו כבר צאצאים, והם מתחילים לגדול, מעתה יש לו "שומר" על דרכיו, כל מה שעושה יודע שבנו רואה ולומד ממנו, ומי אינו רוצה שבנו יגדל לירא שמים? ועל כרחו נמנע מללכת למקומות שאינם הולמים, מלדבר דיבורים שאינם הגונים, ובכל מה שעושה מחשב עשרה פעמים מה יחשוב בנו כשיראנו...

ואולי זה הפשט, הקב"ה ביקש לדעת מי יהיה הערב שישמור שאכן נקיים את המצוות ולא קיבל שום הצעה שיוכל לסמוך על זה, שכן האבות אינם רואים כל הזמן וגם הנביאים, אבל כשאמרו "בנינו עריבים לנו" מיד הסכים הקב"ה.

בפרשת הביכורים, כתוב "וענית ואמרת" וברש"י מהגמ' שיש לומר בקול רם. מסופר שאצל אחד הצדיקים באו אצלו קהל גדול לראש השנה, והיה רעש גדול, פתח ואמר, שכעת מבין למה היה צריך לומר את פרשת הביכורים בקול רם כיוון שכשכולם באו להביא ביכורים, הרי לא נתראו כבר הרבה זמן ופטפטו הרבה והיה צריך לצעוק כדי שישמעו שאומר את פרשת הביכורים...

ולעניינינו, מצוות "הקהל" היה אחת לשבע שנים, וכשנתראו שם אחרי כל כך הרבה זמן, היה צריך לשמוע את המלך שהוא קורא בתורה, ואיך ישמעו כשיהיה רעש כזה? והרי יכול האדם לבוא ולא ישמע ואז לא יקבל שכר? לכן אמרה התורה תביא איתך אף את הטף, ויהיה לך "שומר" שישגיח שלא תדבר באמצע קריאת התורה של המלך, ותזכה להתעורר לתשובה, וכך תקבל שכר על ביאתך, וזהו אומרו "ליתן שכר למביאייהם" ולא אמר "לכפול", כיוון שרצה שאתה תקבל את השכר ע"י שתאזין כדי שבינך יתלמד ממך האיך להתנהג...

ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם (לא, יט)

בענין לימוד תורה לאחרים וזכותם של "מזכי הרבים", מובא בספר "בדרך עץ החיים" ח"ב:

רבי יצחק רוזנטל מנהל כולל "מדרש בני ציון" בא פעם אל הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל וסיפר לו שלאחרונה הוטב במקצת מצבו הכספי, ולכן הינו שואל את דעתו אולי כדאי שיתפטר מניהול הכולל כדי שיוכל להקדיש את רוב מרצו וזמנו להתעלות בתורה, הקשיב רבי איסר זלמן לדבריו בתשומת לב כדרכו תמיד, והשיב לו: עשה כפי הבנתך, אבל לפני שתחליט ברצוני לספר לך מעשה שהיה.

מעשה ביהודי תלמיד חכם שהיה שד"ר (שלוחא דרבנן, משולח) של ישיבת סלוצק במשך שנים אחדות. הוא החליט להפסיק את עבודתו זו, ולקבל עליו משרת רבנות, לא היה נעים לו לשד"ר לשוחח אתי על כך, המשיך רא"ז וסיפר, ולכן נסע לדבר בענין עם ה"חפץ חיים", הוא הסביר לו שבעבודתו כשד"ר הוא מתעייף מהליכתו במשך כל היום, קשה לו להתרכז בשעת התפילה, ולעתים אף קורה שבאמצע התפילה הוא חושב על נדיב פלוני או אלמוני, ואף אין באפשרותו ללמוד כפי שצריך, לכן ברצונו לכהן כרב באחד הכפרים כדי שיוכל להתפלל וללמוד כבשנים שעברו, לפני שקיבל עליו את התפקיד הקשה והמייגע של שד"ר..

ה"חפץ חיים" שמע את דבריו, והשיב לו "שיהיה בהצלחה". הודה לו השד"ר ופנה אל עבר הפתח. כאשר השד"ר הגיע לדלת קרא לו ה"חפץ חיים", ושאל אותו, אולי ידוע לך כמה עולה זוג נעלים?

- אינני יודע מה הוא בדיוק מחיר זוג נעלים היום, שכן עבר זמן רב מאז קניתי נעלים חדשות, אבל דומני שהמחיר הינו בערך כך וכך.

לאחר שענה על שאלתו זו, נפרד ממנו לשלום, ופנה פעם נוספת לעבר דלת היציאה. משגגיע לדלת, חזר ה"חפץ חיים" וקרא לו ושאל: איזו הוצאות יש לסנדלר על זוג נעלים ומה הרווח שנשאר בידו על כל זוג שהינו מייצר? אין לי כל מושג, השיב השד"ר, הרי מעולם לא הייתי סנדלר.

בכל זאת, אמר לו ה"חפץ חיים", אולי נאמוד ביחד, ננסה לשער כמה מרוויח הסנדלר על כל זוג נעלים שהוא מייצר, ומה הן הוצאות.

עמדו שניהם וחישובו במשוער את חשבון הוצאה והרווח של הסנדלר על כל זוג נעלים. ולאחר מכן פנה השד"ר אל הדלת על מנת ללכת לדרכו. משהגיע לדלת, חזר ה"חפץ חיים" קרא לו ושאל אותו:

אמור נא לי בבקשה האם יש רק נעלים אשר מייצר הסנדלר או שישנן כאלה שמיוצרות אף ע"י אחרים?

אכן יש שמיוצרות על ידי סנדלרים ויש שמייצרים בבתי החרושת, השיב השד"ר.

ואיזה יקרות יותר? הוסיף ה"חפץ חיים" ושאל.

הנעלים שמיוצרות על ידי הסנדלר יקרות יותר מאלה אשר מיוצרות בבית החרושת. השיב השד"ר.

מעוצמת החבורה, מגודל העידה! מאוירת היחד, הליכוד, הגבוש. איזו חוויה זו, איזו עוצמה!

זוה מעמד הקהלה!

ילד שיחווה זאת, ילמד "ליראה את ה' כל הימים!"

"כל הימים", גם אם ישוב לעירו וישונו, גם אם יקלע לבדידות ויהיה לבדו, ידע שהוא חלק מציבור ענק ומלוכד, וזה יתן לו כח ועוצמה.

ואמרו בנובהרדוק, שזוה שאמרו (ברכות לא, ע"א) שהנפטר מחבירו וכן יפטר אלא מתוך דבר הלכה. והגר"א היה רגיל לומר ממנו ההלכה שיחיד ורבים הלכה כרבים ("תורת גבריאל" ויצא, וכן הוא באוהב ישראל לקוטנים וכן ב"אגרא דפרקא" עיי"ש) והענין, שכשהיו שנים ויותר, היו חבורה וקל היה להתחזק. וכעת נפטר מחבירו והולך ביחידות, יזכור שהוא חלק מהחבורה, וימשיך להתחזק!

(והגדת)

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת וילך. הפרשה הראשונה שנקרא השנה. השבת נקראת 'שבת שובה' על שם הפטרה שנקרא בשבת זו – {הושע יד, ב} שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך; {ג} קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו.

נעמוד היום על נק' קטנה בפרשת השבוע, וממנה נגיע ליום הכיפורים:

פותחת הפרשה: {דברים לא, א} וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל.

שואלים המפרשים – לאיפה בדיוק הלך משה?

כותב התרגום יונתן בן עוזיאל – ואזל משה למשכן בית אולפנא.

אומר המבאר על התרגום יונתן – "הלך להוכיחם".

כותב הרמב"ן – הלך ממחנה לוויה אל מחנה ישראל לכבדם כמי שירצה להפטר מחבירו ובא ליטול רשות ממנו.

בא האזנים לתורה, ולא מבין מדוע היה צריך משה רבינו לצאת ממחנה לוויה כדי לדבר עם עם ישראל, שהרי בשביל זה נתן לו הקב"ה חצוצרות;

אומר האזנים לתורה – למה לא קרא את בני ישראל אליו ע"י החצוצרות, שנאמר "והיו לך למקרא העדה?" ע"ז תרצו חז"ל שאין שלטון ביום המות ומכיון שמת באותו היום לא קרא אותם אליו ע"י חצוצרות, כמנהג המלכים {ספרי בהעלותך, ב"ר צ"ו, קה"ר}, וגנזם הקב"ה באותו יום. אבל למה לא קרא אותם אליו ע"י שלוחים וכנאמר להלן: "הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם..." {פ' כ"ח}, ולמה הלך הפעם אל העם? ולמה הלך אליהם יחידי ואפילו את יהושע ומשרתו לא לקח עמו, שהרי נאמר אח"כ: "ויקרא משה ליהושע" {פ' ז'}? ומה היתה מטרת הילוכו הפעם? ונ"ל עפ"י דברי חז"ל, אין מעמידין פרנס על הציבור אלא א"כ נמלכין בציבור {ברכות נ"ה}, וכשבא הקב"ה למסור לבצאל את מלאכת המשכן, אמר הקב"ה למשה הגון עליך בצלאל? ואח"כ צוהו לשאול שאלה זו את בני ישראל. עאכ"כ כשבא משה במצות ה' למסור את רסן ההנהגה על בני ישראל ליהושע, שהוכרח לשאול את בני ישראל, אם הגון עליהם יהושע? ולא רצה משה לשאול אותם בפני יהושע, שמא יש להם בלבם טינא עליו ויתביישו לאמר בפני יהושע ולפיכך הלך בעצמו, ויהושע לא מש מתוך האוהל, ואמר לבני ישראל שמהיום "לא אוכל עוד לצאת ולבא וזה אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה" ה' רוצה להעמיד תחתי את יהושע וצוה לשמוע מכם אם הוא הגון עליכם. ומשלא עליכם. שום איש על מינויו של יהושע, אז ויקרא משה ליהושע {שנשאר עד עתה באוהל} ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ... ואתה תנחילנה אותם". וסרו כל הקושיות, וגם מטרת ההילוך ברורה...

אפשר לראות כמה גדולה ענותנותו של משה רבינו, שלא שלח את יהושע (שלטובתו הלך אל העם) לאיזה מקום, בשעה שרצה לשאול את העם אם הגון עליהם יהושע להמליכו אחריו, אלא טרח א"ע ביום פטירתו (והוא בן ק"כ שנה ורובן של ישראל) ללכת אל כל ישראל, והנער יהושע משרתו נשאר באוהל... האם אפשר למצוא דוגמת העניויות הזאת אצל מלכי או"ה, מבריאת העולם ועד היום?!

פירוש הדבר, 'וי' לך משה' – הלך ממחנה לוויה למחנה ישראל, שכל מטרתו היתה להיוועץ בבני ישראל אם הם מוכנים לקבל עליהם את יהושע למנהיג, ולכן הלך לבדו ללא יהושע.

בא הכלי יקר בפרשת השבוע, ואומר שמה רבינו הלך להוכיח אותם ולהורות להם דרך תשובה;

כותב הכלי יקר – שרצה הפעם לזרזם על התשובה אשר עיקרה בדברים, כמ"ש {הושע יד, ג}. קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. לכך נאמר וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל. ומדקאמר אח"כ ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. אם כן דבור ראשון להיכן אזל, אלא שהוא דבור קשה של מוסר ולכן אמרו אל כל ישראל, לומר כל מי שיש לו להשיב יבא וישיב כמו

שפירש"י על מ"ש אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל {דברים א.א}. וכן כאן אמר לכולם ענין התשובה התלויה בדברים, ולפי שאין אדם רואה חובה לעצמו לעולם וכל חוטא ורב מרי לעולם לא ילך הוא אל החכם הרופא לבקש תרופה למחלתו בחלי הנפש והלואי שישמע בקראו אליו החכם ההולך אליו ומדבר על לבו לפתותו ע"ד התשובה, ע"כ אמר וילך משה שהוא הלך מאהל לאהל אל כל אחד מישראל והיה מדבר על לבו את הדברים האלה היינו עניני התשובה התלויה בדברים והוא מוסב על מ"ש למעלה כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך. דהיינו ענין קחו עמכם דברים.

ואולי הוא ענין השלום, שדרשו על פסוק בקש שלום ורדפהו {תהלים לד. טו} כי השלום אינו כשאר המצות כי כל שאר המצות כציצית ומזוזה וחלה אם תבא לידך אתה מחויב לעשותה אבל אין אתה מחויב לחזר אחריה אבל השלום אתה מחויב לחזור אחריו {ויק"ר ט. ט.ט.} ויש ליתן טעם בדבר מה נשתנה השלום יותר מכל שאר מצות שבתורה, ויבא על נכון אם נאמר שלום זה הוא לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ע"י התשובה, וע"כ אתה צריך לחזר אחריו משני צדדים אם מצד שהחוטא לא ישים אשם בנפשו לעולם ואינו רואה חובה לעצמו לעולם כמו שאתה רואה חובתו ע"כ צריך אתה לחזור אחריו כי לא יחזר הוא אחריו, אם מצד שאתה צריך אל זה השלום כי כל ישראל ערבים זה בעד זה. ורז"ל אמרו {יומא פו.}: גדולה תשובה שאפילו בזמן שיחיד עשאה מוחלין לו ולכל העולם כולו שנאמר {הושע יד. ה.} ארפא משובתם כי שב אפי ממנו. אם כן שלום זה הוא להנאתך דין הוא שתחזר אתה אחריו.

ואף אם השלום כפשוטו בין איש לרעהו, מ"מ יש בו צורך גדול אל התשובה כדי שיהיו השבים רבים כי בכל ימות השנה אין הקב"ה מקבל כי אם תשובת הרבים ויחיד אימת בעשרת ימי תשובה דווקא ע"כ נאמר {ישעיה נז. יט.} שלום שלום לרחוק ולקרוב. כי מי שהוא רחוק ונתקרב צריך לשני שלומות אלו הן שלום בינו ובין אלהיו, הן שלום בינו לרעהו, ואז אמר ה' ורפאתיו. וכמו שלום זה המסבב התשובה חייב כל אדם לחזר אחריו כך עשה משה, זה"ש וילך משה כי הוא הלך אחריהם וזרזם על התשובה ועל הדרכים המסבבים התשובה דהיינו השני שלומות שהזכרנו ושניהם נכללו באמרו וידבר את הדברים האלה. הן דברי וידוי בין אדם למקום, הן דברי פיוס בין אדם לחברו, כי על שניהם נאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.

אם ככה, משה זרזם לתשובה והשבת היא 'שבת תשובה' ולכן הייתי רוצה לדבר היום על ענין אחד מעניני יום הכיפורים, וממנו נבין יסוד בעבודת ה' שלנו:

ביום הכיפורים, נאמר בע"ה עשרה וידויים בסדר של 'אשמנו, בגדנו וכו'. כותב הלבוש {ס' תר"כ, א} – ומכוונים לומר לפחות עשרה וידויים ביום זה כנגד עשרה פעמים שהיה מזכיר כהן גדול את השם ביוה"כ.

אומר המהרי"ל – ועשרה וידויים הם ביום הכיפורים, שנים בליל כפור, אחד לצבור בתפילת הלחש, ואחד לשליח צבור {בקול רם}, וביום, ארבעה לצבור {בתפילת הלחש}, ואחד לשליח צבור {בקול רם}, וביום, ארבעה לצבור מוסף, מנחה, נעילה, וכן כתוב באו"ח, כנגד עשרה קדושין שמקדש כהן גדול את עצמו במקדש ביום כפור, וכנגד אלו הקדושין יכוין כל אדם להשלים העשרה וידויים, בין אלו שאומר בינו לבין עצמו בלחש, ובין אלו שאומר עם השליח צבור.

כותב המהרי"ל ווי"ל {ס' תצ"א} – דיו"כ בעשור לחודש, דעשור הוא קודש קדשים.

בא הכלבו ומביא דברי מדרש בפרשת כי תשא:

אומר המדרש {שמות רבה, פרשה מד, אות ד} – כיון שעשו ישראל אותו מעשה {חטא העגל} היה האלקים כועס עליהם, התחיל אומר הקדוש ברוך הוא {דברים ט, יד}: הרף ממני ואשמידם, אמר משה רבון העולם על מה אתה כועס על ישראל, אמר בשביל שבטלו עשרת הדברות, אמר לו יש להן מהיכן לפרע, אמר לו מנין, אמר הזכר שנסית אברהם בעשרה נסיונות, ויצאו עשר בעשר, הוי: זכר לאברהם ליצחק ולישראל.

כותב הכלבו – וכנגד זה אנו מתוודים עם השליח צבור עשר פעמים בו ביום. סדר הוידוי, בנוי עפ"י סדר האל"ף – ביי"ת – ולמה?

אומר הבן איש חי – לפי שבו ברא הקב"ה את העולם.

אומרת הגמרא {מסכת מנחות כט, ב} – מאי דכתיב מה פירוש הפס' {ישעיה כו-ד} בטחו בניי עדי עד כי ביה יי' צור עולמי? אמר ליה רבי אמני: כל התולה בטחונו בהקב"ה, הוי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא. אמר ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אמני: אנא הכי קא קשיא לי כששאלתי את שאלתי, זה מה שהיה קשה לי: מאי שנא מהי הסיבה דכתיב בפס' "ביה" ולא כתיב "יה" בלי הבי"ת? הרי הפס' היה יכול לומר פשוט "כי יהי" (ה') הוא צור העולמים". אמר רבי אמני: התשובה לשאלתך היא כדדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי: שתי אותיות אלו בשם 'יה' מקבילות לשני עולמות שברא הקב"ה בהן, אחד בה"י ואחד ביו"ד. והפס' נדרש כך: "כי ביה" באותיות יו"ד וה"י, ה' צור עולמים, יצר ה' את שני העולמות. והנה מפס' זה בלבד איני יודע אם העולם הבא נברא ביו"ד והעולם

הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י. אולם, כשהוא אומר בפס' אחד (בראשית ב-ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שניתן לדורשו: אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם, כלומר: באות ה"י ברא אותם, את השמים ואת הארץ (הוי אומר שהעולם הזה נברא בה"י והעולם הבא ביו"ד) ומפני מה נברא העולם הזה בה"י? מפני שה"י פתוחה למטה, בדומה לאכסדרה המוקפת משלש רוחות ופתוחה ברוחה הרביעית. הפתח הרווח שבאכסדרה מאפשר את הרוצה לצאת ממנה לעשות כן בנקל. וכן עולם הזה ניתנה לאדם בחירה חופשית כדי שכל הרוצה לצאת ממנו לתרבות רעה – יצא.

יש אומרים, שגם מגילת איכה נכתבה עפ"י סדר האל"ף – ב"ת כיון שכל חטא שאדם חוטא משפיע בכל העולמות ומעכב את בנין הבית.

היודי הוא המצוה המרכזית ביום הכיפורים. אמנם אנחנו מתענים בחמשה עינינו, אבל הדבר המרכזי שעושים ביום הכיפורים, הוא היודי.

כותב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ב ה"ז) – יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל. לפיכך חיבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים. ומצות ודוי יום הכפורים שיתחיל מערב היום קדם שיאכל שמא יחנק בסעודה קדם שיתודה. ואף על פי שהתודה קדם שיאכל חוזר ומתודה בליל יום הכפורים ערבית וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה. והיכן מתודה. יחיד אחר תפלתו ושליח צבור באמצע תפלתו בכרכה רביעית.

עוד כותב הרמב"ם (שם פ"א ה"א) – כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר (במדבר ו-ו) 'איש או אשה כי יעשו' וגו' (במדבר ז-ז) 'והתודו את חטאתם אשר עשו' זה ודוי דברים. ודוי זה מצות עשה. כיצד מתודין. אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובשתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה. וזהו עקרו של ודוי. וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משבח.

את המלים "הרי זה משבח", אנחנו מכירים מליל הסדר – "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח".

מהמילים האלה אפשר ללמוד שחובת היום היא להרבות בוידויים; בני אדם אומרים י' פעמים 'אשמנו – בגדנו', וי' פעמים 'על חטאי'. ב'אשמנו בגדנו' ישנן כ"ד תיבות (וידויים). לאחר מכן יש לנו פעמיים כ"ד 'על חטאי'; אצל בני עדות אשכנז חוזרים על כל אות פעמיים, ואצל בני עדות ספרד אומרים פעם אחת מאל"ף לת"ו ופעם אחת מת"ו לאל"ף – סכ"ה מ"ד אותיות – וביום כיפור חוזרים על זה עשר פעמים = 440 פעם! ואם נוסיף עוד י' פעמים 'אשמנו בגדנו' = עוד 240 פעם! – בסכ"ה 680 וידויים!

עלינו לדעת, אדם שדופק על החזה – 'אשמנו בגדנו וכו' ולא מבין מה הוא אומר, הוא יכול גם לדפוק על החזה ולומר 'דם צפרדע כינים' – אין הבדל! אדם שהולך לבקש סליחה, חייב לדעת על מה הוא מבקש סליחה!

אם תבוא למישהו ותאמר לו: "סליחה..."

"על מה אתה מבקש ממני סליחה?!"

"לא יודע... אמרו לי להגיד לך סליחה – אז אני אומר" – מי היה מקבל סליחה כזאת!?"

היום ב"ה יש ספרים/חוברות וכו' עם ביאורים – מזה 'אשמנו' מזה 'בגדנו' וכו' ואיזה עבירות נכללות בכל סעיף – אתה מבין ככה על מה אתה מתודה – אתה מבין כל פרט ופרט! א"א לבוא ולהתודות, כשלא מבינים על מה בדיק אנחנו מתודים!

בפרשת נשא, עוסקת התורה בגזל הגר: (במדבר ה, ו) דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל בה' ואשמה הנפש ההוא: {ז} והתודו את חטאתם אשר עשו וגו'.

נשאלת השאלה – למה כתבה התורה את מצות היודי, דוקא בפרשת גזל הגר?

כותב רבינו יונה (שערי תשובה, שער א', א) – מן הטובות אשר היטיב השי" עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם. ולנוס מפח פשעיהם. לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם שנאמר – (תהילים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו לא סגר בעדם דלתי תשובה שנאמר (ישעיה לא) שובו לאשר העמיקו סרה. ונאמר (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ...

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והנו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

כותב רבינו יונה (שערי תשובה, שער א', א) – מן הטובות אשר היטיב השי" עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם. ולנוס מפח פשעיהם. לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם שנאמר – (תהילים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו לא סגר בעדם דלתי תשובה שנאמר (ישעיה לא) שובו לאשר העמיקו סרה. ונאמר (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ...

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והנו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

כותב רבינו יונה (שערי תשובה, שער א', א) – מן הטובות אשר היטיב השי" עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם. ולנוס מפח פשעיהם. לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם שנאמר – (תהילים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו לא סגר בעדם דלתי תשובה שנאמר (ישעיה לא) שובו לאשר העמיקו סרה. ונאמר (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ...

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והנו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

טוב לי. אני נישאר כאן"

זה חילול ה' הגרוע ביותר! יש לך אפשרות לצאת, ואתה נישאר במקום!! על זה מגיע לך מכות!

בעל תשובה עושה קידוש ה', בכך שאומר: "לא טוב לי, אני לא רוצה להיות במצב הזה" - זו המעלה הגדולה ביותר של אדם שעושה תשובה. הוא מוכיח כלפי חוץ, כמה לא טוב לו להיות במצב הזה.

נביא משל נוסף לענין הזה:

אתה פוגש אדם, שנשפך לו על החליפה סיד - "אדון משה, כנראה התלכלכת מהסיד. כל החליפה שלך כתם"

"ראיתי תודה. אני כבר בדרך הביתה"

כל מי שפוגש אותו בדרך מעיר לו על זה. אתה מבין שבעוד שעתיים הוא מגיע הביתה, ומחליף את החליפה. אבל מה קורה, אם אחרי שבוע אתה פוגש אותו ורואה אותו עם אותו כתם על החליפה?

"משה, מה זה ???"

"מה, זה לא יפה!?"

מה אתה למד מההתנהגות שלו? אם הוא אומר לך: "בסדר, אני הולך להחליף" - אתה מבין שהמצב הזה רע לו. אבל אם הוא נישאר עם זה - זה אומר שטוב לו עם זה! טוב לו להיות בתוך הלכלוך! על זה מגיע לו עונש!!!

אומר לנו רבינו יונה - על זה מגיע לו עונש. יש לו אפשרות לנקות את עצמו, אבל הוא לא רוצה!

בשנה שעברה, ביום הכיפורים, למדתי את השערי תשובה ושאלתי את עצמי שאלה - למה אותו בעל משל, בחר דוקא משל של כת של ליסטים? מיד עניתי לעצמי תשובה, כי אם אותו בעל משל היה כותב 'כת של מרגלים', הייתי שואל 'למה דוקא כת של מרגלים' - אבל זה לא נוגע, כי לרבינו יונה יש ספר נוסף שנקרא יסוד התשובה. שם הוא אומר, שכאשר מתחיל האדם את דרך התשובה שלו, עליו לשים מאחור את כל 'הלכלוך' מהעבר ולא להתעסק בו, כי אם הוא יתעסק בו, לעולם הוא לא יעשה תשובה;

כותב רבינו יונה - ביום ההוא ישליך מעליו כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאילו אותו היום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה. וזה היום תחילת מעשיו ואז ישום דרכיו ויפלא אורחותיו ולא ינועו מעגלותיו מדרך הטוב. ומדה זו תביאנו לשוב בתשובה שלמה, כי אם לא יעשה עצמו כמשליך גילוליו, כובד העונות ועוצם החטאים אשר עשה יבהילוהו ולא יניחוהו לשוב כי יבוש מחטאיו. [בא אלי יהודי השבוע לאחר השיעור, ואמר לי: "הרב, אתה יודע כמה עבירות עשיתי בחיים שלי?! אין לי אפילו מקום בגיהנום!", אמרתי לו: "אל תדבר כך! אל תתעסק בעבר. תתעסק בתורה והיא כבר תכפר!"; אמנם אומרים וידיים על העבירות שעשינו, אבל לא לחשוב על העבירות כל הזמן, כי אם נחשוב לא נוכל לשוב בתשובה. לאחר שבעל תשובה מיישב את עצמו בתורה, רק אז עליו להתחיל בדרך התשובה - אה, עשית עבירות? אין שום בעיה! תקבל על עצמך להתענות שני וחמישי ... תקבל על עצמך 'תענית הראב"ד' וכו'.] ולא יוכל להעיז פניו ולשוב, כי יאמר בדעתו הן חטאתי עויתי ופשעתי וכזאת וכזאת עשיתי, עברתי ושניתי ושלשתי עד אין ספורות. ואיך אבוא עוד לפניו כבושת גנב כי ימצא. כי בושתי לעמוד לפניו. וללכת בדרכיו ולדבקה בו ואף איך ארמוס חצריו ואיך אספר חוקיו. והמסיר היושב במפתחי הלב [ברכות סא, א] המתחדש בכל יום. וצופה ומבקש להכשילו [קידושין ל, ב] משיא לבו לעצה הרעה הזאת, ומניא אותו מדרך הישר והטוב, ולכן טוב לו להשליך כל פשעיו ולעשות לו לב חדש.

רבינו יונה לא אומר "כבושת רוצח" או "כבושת מרגל", אלא נוקט בלשון "כבושת גנב".

לבני עדות אשכנז, ישנה תפילה שאומרים אותה לפני כניסת היום הקדוש - קודם תפילת 'כל נדרי', בשם 'תפילה זכה'. וידי נורא שהנהיג החפץ חיים. שם בוידיו הזה, מתוודה האדם על כל חטאיו; לוקח האדם את גופו - מרראש ועד הרגליים, ועובר איבר - איבר, ומוכיח לעצמו שאין לו איבר בגוף שהוא לא חטא בו - פחד פחדים!

בואו נקרא קטע אחד:

"ולא די לי שלא קדשתי את איברי אלא טמאתי אותם. בראת בי מח ולב ובהם חוש המחשבה לחשב מחשבות טובות והרהורים טובים ולב להבין דברי קדשך ולהתפלל ולברך כל הברכות במחשבה טהורה. ואני טמאתי אותם בהרהורים ומחשבות זרות. ולא די לי בזה אלא שעל ידי הרהורים הרעים באתי לידי טמאה פעם ברצון ופעם באנס בטמאה המטמאת את כל הגוף. ומהם בראתי משחיתים ומחבלים הנקראים נגעי בני אדם.

אוי לי כי תחת המחשבות הטובות שיכלתי לברא על ידי זה מלאכים קדושים שיהיו סנגורים ופרקליטים טובים עלי, תחתיהם בראתי משחיתים לחבל את עצמי כמו שכתוב והוכחתי בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. בראת בי עינים ובהם חוש הראות לראות בהם מה שכתוב בתורה ולקדש אותם בראית כל דברים שבקדשה והזהרת בתורתך ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. אוי לי כי הלכתי אחרי עיני וטמאתי אותם להסתכל בכל דבר טמאה. בראת בי אזנים לשמע דברי קדשה ודברי תורה. אוי לי כי טמאתי אותם לשמע דברי נבלה ולשוון הרע וכל דברים האסורים..." - וכך עוברים איבר איבר - "מששתי את כל איברי ומצאתי אותם בעלי מומין. מכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום..." - לאחר שאתה מסיים להתחנן, אתה אומר: "באנו לפניך בלב נשבר ונדכה כעניים ודלים ורשים לבקש ממך מחילה סליחה וכפרה על כל מה שחטאנו

ועוינו ופשענו לפניך. ידענו ה' רשענו ועון אבותינו. בשנו ונכלמנו להרים פנינו אליך כבשת גנב כי ימצא..." - שוב פעם גנבים! ☺

שאלתי את עצמי - מה קרה, למה קוראים לנו רבותינו בשם 'גנבים'!?

חשבתי שגמרנו? בואו נקרא דברי מדרש:

אומר המדרש {ילקוט שמעוני, תהילים, רמז תשי"ח} - אשרי נשוי פשע. אתה מוצא ביום הכיפורים בא שטן לקטרג את ישראל והוא פוטר עונותיהם ואומר:

רבו העולמים, גנבים הם ישראל. והקב"ה פוטר זכויותיהן של ישראל...

אם ככה, גם השטן מצטרף לחבורה וקורא לנו 'גנבים'.

אם אלה הדברים, בואו נתקדם:

ביום הכיפורים, נקרא בפרשת 'אחרי מות' על עבודת הכהן הגדול; אחד משיאי עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים היה הקרבת שני השעירים - שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל. הדבר הנוסף, כניסת הכהן הגדול, פעם אחת בשנה, לפני ולפנים לקדש הקדשים עם כף ועליה קטורת.

במנחה, נקרא בע"ה ג"כ בפרשת 'אחרי מות' - אבל בסוף הפרשה, פרשת העריות.

נשאלת השאלה - מה פתאום ביום הכיפורים קוראים פרשת העריות!?

אומרת הגמרא {מסכת מגילה לא, א} - ביהו"כ קורין {ויקרא טז-א} אחרי מות, ומפטירין {ישעיה נז-טו} כי כה אמר רם ונשא, ובמנחה קורין בעריות...

אומר רש"י - קורין בעריות. שמי שיש עבירות בידו יפרוש מהן לפי שהעריות עבירה מצויה שנפשו של אדם מחמתן ויצרו תוקפו.

אומר תוספות - במנחה קורין בעריות. לפי שהנשים מקושטות בשביל כבוד היום לפיכך צריך להזכירם שלא יכשלו בהן ובמדרש יש שלכך קורין בעריות לפי שישראל עושין רמז להקב"ה שכשם שהזהיר אותם שלא לגלות ערוה כך לא תגלה ערותם בעונותם.

ממשיכה הגמרא ואומרת - ומפטירין ביונה.

נשאלת השאלה - מדוע מפטירים דוקא ביונה?

כותב האבודרהם {סדר תפילת יום הכיפורים} - והטעם להפטרה זו, ללמד לבני העולם שאין אדם יכול לברוח מפני השם, אם עבר עבירות.

כותב שער הציון {סימן תרכ"ב סק"י} - ובניאר החפץ חיים, כי האדם חושב כמה פעמים לייאש את עצמו שאין יכול לתקן בשום אופן, וע"כ יתנהג תמיד באופן אחד ואם יגזור עליו הקב"ה למות ימות, אבל טעות הוא שסוף דבר יהיה כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן ויבוא עוד פעם ופעמים לעולם הזה ובע"כ יוכרח לתקן וא"כ למה לו כל העמל, למות ולסבול חיבוט הקבר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם. וראיה מיונה, שהקב"ה רצה מאתו שילך וינבא והוא מיאן בזה ונס לים מקום שלא ישרה עליו עוד השכינה לנבאות כידוע, וראינו שנטבע בים ונבלע בדג והיה שם במעיו כמה ימים ולפי הנראה בודאי לא יוכל להתקיים דברי הש"י ומ"מ ראינו שסוף דבר היה שרצון הש"י נתקיים וילך וינבא, כן הוא האדם בעניניו, וזהו שאמר באבות "ואל יבטיח יצרן שהשאלו בית מנוס לך שע"כ אתה נוצר וכו'".

כותב המחזור ויטרי {אות שני"ה} - מפטיר ביונה, משום תשובת אנשי נינוה.

נשאלת השאלה - למה שלח הקב"ה את יונה לנינוה, מה היה העוון המרכזי שלהם?

גזל, כמ"ש {יונה ג, ח} וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם. אומרת הגמרא {מסכת תענית טז, א} - מאי ומן החמס אשר בכפיהם? אמר שמואל: כך צוה מלך נינוה: אפילו אדם שגזל מריש קורה ובנאו בבירה וקבע את הקורה במגדל שבנה, ואין דרך לעקור את הקורה מבלי להרוס את כל המגדל, מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו חייב הגזלן להרוס את המגדל כדי שיוכל להחזיר את הקורה.

פירוש הדבר, אנשי נינוה עשו תשובה שאפילו קורות הבתים שהיו גזולות, פורקו והחזירו לבעליהם!

אומר הירושלמי {מסכת תענית פ"ב} - א"ר יוחנן: מה שהיה בכף ידיהם [בבית] החזירו. מה שהיה בשידה תיבה ומגדל [שקבעו בקירות] לא החזירו.

אם נסכם, בשחרית קוראים על עבודת הכהן הגדול, שאחד מהעבודות שלו היה שילוח השעירים - הא' לה' והשני לעזאזל. ומי היה נמצא בעזאזל?! שני המלאכים שחטאו בעריות - עוזא ועזאל. מכאן רמז ג"כ לעריות. ואז במנחה שוב פעם עריות, ובתוספת לזה קוראים גם על הגזל.

לכאורה, כל אחד שואל את עצמו - בכל היום אמרת עשרה וידיים, ובמנחה אמרת עוד שתיים - זה לא נוגע, כי הגעת לתפילת הניעילה, אתה מוסיף קטע נוסף בענין הגזל - "למען נחלד מעושק ידינו".

מאיפה לומדים את כל הדינים, לוידי ביום הכיפורים?! מגזל הגר!

בהפטרה שקוראים ב'שבת חזון', אומר הנביא: {ישעיה א, טו} גם כי תרבו תפלה אינני - ולמה? כי 'ידיכם דמים מלאו'

נשאלת השאלה - מה פירוש "דמים מלאו"?

בפשטות - רצח. אבל יש לזה פירוש נוסף;

כותב הגאון מוילנא {אדרת אליהו, ס' ישעיה} - ידיכם דמים מלאו. דמים תרתי משמע - גזל ושפיכות דמים.

ביום הכיפורים, אנו מוסיפים תפילה אחת נוספת - 'תפילת הניעילה';

נשאלת השאלה – מאיפה לקחו אנשי כנסת הגדולה מקור, שביום הכיפורים צריכים להוסיף תפילה נוספת?

המקור לכך, מופיע בירושלמי במסכת תענית;

אומרים חז"ל {ירושלמי מסכת תענית פ"ד ה"א} – ומניין לנעילה מי תיקן ומדוע תיקן נעילה בתענית? ניחא שחרית מנחה וערבית סמכו על האבות, אבל נעילה, מניין? ועונה א"ר לוי: זה שנאמר {ישעיה א, טו} גם כי תרבו תפלה אינני שמע פס' זה נאמר לאחרי שנגזרה, ואומר שלאחרי הגזירה איני שומע, אבל לפני שנגזרה גזירה – תפילה מועילה. לכן קבעו בתענית תפילה נוספת – היא 'תפילת נעילה'. מיכן שכל המרבה בתפילה נענה.

כותב ר' יוסף ענגיל {תפארת יוסף, פרשת בראשית, מאמר 'שורש כל החטאים – לשה"ר גזל עריות} – הנה, שורשי כל החטאים הם ג', והם לשון הרע וחמדה ותאוה, כי שורש כל החטאים הם חטא עץ הדעת, שהיה החטא הראשון בעולם, דהראשון הוא תמיד שורש לכל הבא אחריו כמו שאמרנו כבר, ובחטא עץ הדעת מצינו אלו הג', 'לשון הרע' בנחש שדיבר לשון הרע על בוראו, וכמבואר במדרש {ב"ר כ, א}: איש לשון, זה הנחש שאמר לשון הרע על בוראו, ובש"ס תענית {ח.} על הכתוב {קהלת י, יא} אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון ע"ש, 'וחמדה' ו'תאוה' כדכתיב {בראשית ג, ו} וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל, ועל כן אלו הג' לשון הרע וחמדה ותאוה, להיותם יחד בחטא אחד – חטא עץ הדעת, זה מורה כי יש להם שייכות זה לזה, וקשורים בקשר אחד.

ועל כן מצינו בהם שהם נחשבים יחד, כי חמדה ותאוה הם גזל ועריות, וכלשון המשנה מכות {כג:} גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן מחמתן, והיינו דגול הוא חמדה, דעל ממון נופל לשון חמדה שחומד ממון חבירו, ועריות הוא תאוה – תאות המשגל, ועל כן מצינו שנחשבים יחד אלו הג' – לשון הרע וגזל ועריות, ובש"ס בבא בתרא {קסה.} רוב בגזל' ומיעוט ב'עריות' והכל ב'לשון הרע' כו', וכן כתוב בתהלים {נ, יח} נאמר – אם ראית גנב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך: {יט} פירך שלחת ברעה ולשונך תצמיד מרמה: {כ} תשב באחריך תדבר בנן אמך תתן דפי; הרי גם כן אלו הג' – גזל ועריות ולשון הרע.

ובזה יובן, הא דיום הכיפורים מכפר על כל החטאים שבתורה {עייני יומא פה:}, כי מצינו בו בפרטות כפרת וסילוק אלו הג', וזה, כי גזל ועריות דהם חמדה ותאוה נתכפר, כי היות דמדריגת יום דיום הכיפורים הוא נגד דיבור דלא תחמוד {שמות כ, יג}, כמבואר מדברי התנא דבי אליהו {זוטא פרק כב} וז"ל: מפני מה נתנה קורת רוח בעשרה ימים מראש השנה ועד יום הכיפורים כו', כנגד עשרת הדברות שקיבלו ישראל בסיני כו' עכ"ל, והיינו דעשרת ימי תשובה הם נגד עשרת הדברות. ועיני ביערות דבש {ח"ב דרוש א' ד"ה ולכן עשרת כו'} דכתיב כן מסברא דנפשיה, נכתב שם דב' ימי ראש השנה הם יומא אריכתא {ביצה ד:}, והיינו משום דהם נגד ב' דברות הראשונות – אנכי ולא יהיה לך {שמות כ, ב} דדיבור אחד נאמר {כמבואר ברש"י מכות כד.}, ועל כן גם ב' הימים הם יומא אריכתא ודו"ק, עד כאן תוכן דבריו ע"ש. ועל פי זה נמצא, דמדריגת יום הכיפורים הוא נגד דיבור דלא תחמוד ולא תתאו, אם כן מדריגת היום כיפור הוא נגוד וביטול החמדה והתאוה, ועל כן בכוחו לכפר עליהם.

וזהו הענין, שקורין במנחה דיום כיפור בפרשת עריות, ומפטרין ביונה {עייני מגילה לא.} דכתיב ביה {יונה ג, ח} וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם, הרי שהזכר גזל בפרט. וכן מצינו עוד כפרה ביום הכיפורים על עריות בפרט, בשעיר המשלח דכתיב ביה {ויקרא טז, ח} לעזאזל, ודרשינן ביומא {סז:} לכפר על מעשה עוזה ועזאל, פירוש על עריות {מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין, ועליהם נאמר – להלן ו, ב – ויראו בני האלהים את בנות האדם, כלומר על העריות מכפר, רש"י}, וגזל גם כן נזכר ביום כיפור בפרט, בתפלת נעילה: "למען נחלל מעושק ידינו". והנה לשון הרע מצינו בו כפרה ביום כיפורים – בקטורת דלפני ולפנים.

ואם כן נמצא, דביום הכיפורים יש כפרת וסילוק אלו הג' – לשון הרע וחמדה ותאוה, היינו 'לשון הרע' בקטורת דיוה"כ דמכפר ומסלק אותו לגמרי, ו'חמדה' ו'תאוה' בכח מהות היום דהוא דיבור דלא תחמוד ולא תתאוה כנ"ל, ועל כן מפאת שמכפר ומסלק אלו הג' – דהם שרשי כל החטאים וכנ"ל, לכן מכפר ומסלק ממילא כל החטאים שבעולם, כי בהסתלק השורש מסתלק הכל, ודו"ק היטב כי הדברים נכונים בס"ד.

עד כאן דבריו.

לאחר ההקדמות הללו, הייתי רוצה לומר יסוד אחד נפלא וממנו להגיע למסקנה:

כותב השפת אמת {פרשת נשא מאמרי תרל"ג} – אא"ז מו"ר ז"ל אמר על מה שכתוב מצות תשובה והתוודו בגזילה, כי כל עבירה בכלל גזל, שמי שמחזיר כל הדברים לה' יתברך שהוא המחיה הכל והוא בעלים של כל הנבראים ומי שיודע זה אינו חוטא בודאי.

בא נכדו של השפת אמת ומוסיף על דבריו;

אומר העביר דדשא {שבת תשובה} – והנה לאו דלא תגנוב יש לו שייכות לכללות ענין התשובה, כי הלאו אינו רק העוון הפרטי של לא תגנוב במובן הגשמי בלבד, אלא כולל את כל העבירות, וכדברי החידושי הרי"מ זי"ע שלכן נכתב פרשה של תשובה – 'והתוודו' אצל עבירה דגזל, משום שכל עבירה כולל בגזילה, שאינו יודע ומכיר שחיות הכל הוא מהש"י, כי כשאין אדם יודע זאת הכל גזל, ולהיפך כשיודע זאת בהכרה ברורה שהש"י הוא המחיה את הכל והוא בעלים של כל הנבראים, בודאי אינו חוטא.

ויש להוסיף דנאמר דייקא אצל גזל הגר, כי בכל גזל מלבד העבירה של בין אדם למקום יש גם עבירה של בין אדם לחבירו שהנגזל או יורשיו תובעים את הגזלן, אך מגזל הגר אף שבשעת הגזילה עבר נגד הגר, אך עתה אין יורשים שתובעים, רק הקב"ה תובעו כדאייתא בגמרא {ב"ק קט:} 'קנאו השם ונתנו לכהנים', על כן דייקא בו נכתבה פרשת תשובה לרמז שכן הוא בכל החטאים שהם גם כן גזול כלפי שמיא בלבד.

והמכוון בזה הוא שעל האדם להתבונן היטב שהרי כל כוחותיו קיבל בפקדון מאת הבורא ית"ש, ולהכיר שהוא הנותן לו כח לעשות חיל, ובבואו לעולם העליון יתבע אותו בעל הפקדון היכן פקדוני האיך שמרת עליו, וכשאין האדם מנצל הכוחות שקיבל מהש"י כראוי לעבודתו ית"ש, אלא עוד מעיז פניו לעשות ההיפך מרצון ה', להשתמש במתנות כנגד נותן המתנה – הבורא ית"ש, הרי הוא גונב את הכוחות לצורך עצמו, וזהו עיקר העבירה דגניבה, 'גזול אביו ואמו'.

עכ"ד.

לאחר שחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת, אף אילן לא הסכים לתת לו את עליו כדי להתכסות בהם מלבד התאנה;

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה טו, אות ז} – בשעה שאכל אדם הראשון מאותו האילן, טרדו הקדוש ברוך הוא והוציאו חוץ לגן עדן, והיה מחזור על כל אילנות ולא היו מקבלין אותו, ומה היו אומרים לו, אמר רבי ברכיה הא גנב דגנב דעתיה דבריה שגנבת דעת הבריות! הדא הוא דכתיב {תהלים לו, יב}: אל תבואני רגל גאווה, רגל שנתגאה על בוראו, {תהלים לו, יב}: ויד רשעים אל תגדני, לא תיטב ממני עלה. אבל תאנה שאכל מפרותיה, פתחה דלתיה וקבלתו, הדא הוא דכתיב {בראשית ג, ז}: ויתפרו עלה תאנה.

אומרת הגמרא {מסכת ב"ק עט, ב} – שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי: מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן? אמר להן: זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו, כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת.

פירוש הדבר, הגזלן לא מפחד לא מהקב"ה ולא מבני אדם. אבל הגנב מפחד מבני אדם ולא מהקב"ה. לכן צעקו האילנות לאדם הראשון "גנב" ולא גזלן – כי מהקב"ה הוא לא פחד!

כשהשטן בא לדבר ביום הכיפורים, אומר המדרש בתהילים, הוא פותח ישר במילים "עם ישראל גנבים" – מה פירוש גנבים!?

אומר השטן – "ריבוננו של עולם, נתת להם גוף עם נשמה ותראה מה הם עשו בו – השתמשו בו נגדך!"

גם רבינו יונה משתמש בביטוי 'גנבים', וכך גם המדרש שהוא מביא 'משל לכת של לסטים'; שאלנו – למה דוקא לסטים, למה לא מרגלים או שודדים?

התשובה פשוטה מאד. עוד לפני שאתה מדבר איתי על עבירות אחרות: לשון הרע, שמירת העיניים וכו' – דבר ראשון, הקב"ה נתן לך גוף ונתן לך הוראות איך להשתמש בגוף הזה!

משל למה הדבר דומה? פלוני מבקש ממך את המשאית כדי להעביר דירה מקום למקום. מאוחר יותר התברר לך, שלא רק שהוא לא לקח את המשאית שלך כדי להעביר את הדירה שלו, אלא הוא לקח לך את המשאית כדי לעזור למתחרה שלך! – כך החוטא, לוקח את הגוף שנתן לו הקב"ה ומשתמש בו לטובת הסיטרא אחרא – לחטאים!

עפ"י הדברים האלה, יש לנו פשט נפלא:

נמצאים בעשרת ימי תשובה – ימים שבהם קרבת ה' היא הגדולה ביותר. אבל כגודל מעלת הימים הללו – כך גודל התביעה!

מספרת הגמרא {מסכת יומא פז, א} – רב הוה ליה מילתא בהדי הוא טבחא רב היה לו דבר תרעומת על טבח אחד שחטא לו. לא אתא לקמיה לא בא הטבח אליו לבקש ממנו מחילה במעלי יומא דכפורי בערב יום הכיפורים. אמר איהו רב: איזיל אנא לפיוסי ליה אלך אני אליו כדי להתפייס איתו פגע ביה פגש אותו רב הונא בדרכו לטבח. אמר ליה לרב: להיכא קא אזיל מר לאן הולך מר? אמר ליה רב: לפיוסי לפלניא להתפייס עם פלוני. אמר רב הונא: אזיל אבא למיקטל נפשא אבא {כלומר רב} הולך להרוג את הנפש! אזל וקם עילויה הלך רב ועמד על יד הטבח. הוה יתיב וקא פלי רישא הטבח ישב ושבר עצמות של ראש של בהמה. דלי עיניה וחזייה הרים הטבח את עיניו וראה אותו. אמר ליה

לר: אבא את אתה אבא, זיל לית לי מילתא בהדך לך! אין לי דבר אתך. בהדי דקא פלי וישא בהיותו שובר עצמות ראש הבהמה, אישתמיט גרמא ומחיייה בקועיה וקטליה נשמטה עצם, והכתה את הטבח בגרגרתו והרגתו.

נשאלת השאלה – מאיפה לקח רב את ההלכה, שאדם שפגע בחברו צריך להמציא את עצמו אל החבר כדי שימחל לו?! מישוהו פגע בי, אז אני צריך ללכת אליו בעצמי כדי שהוא יבקש ממני מחילה?!

הרי ידועה האמרה 'הרוצה את הרב – יבוא אליו'; אם אתה פגעת בי – תבוא אתה אלי ותבקש מחילה!

שאלה נוספת – אם מגיע לו עונש מוות על מה שהוא עשה לרב, מדוע הוא לא נענש בשעת המעשה? מדוע המתין הקב"ה עד עכשיו?!

בא ר' איצ'לה בלאזר בספרו **כוכבי אור**, ומבאר את הדברים:

רב הלך אל הקצב, כי למד מהנהגתו של הקב"ה, שנאמר {דברים כח, ט} **והלכת בדרכיו** – מה הוא רחום אף אתה רחום. מה הוא חנון אף אתה חנון.

התבונן רב – "אנחנו פוגעים בקב"ה והוא בא להתפייס איתנו – איפה מצאנו דבר כזה?! ואם כך נוהג הקב"ה, על אחת כמה וכמה שאנחה כמותו!" – והלך אל הקצב כדי להתפייס איתו.

אומר ר' איצ'לה בלאזר – למדנו מכאן דבר נורא. אם רב הגיע אל הקצב כדי להתפייס איתו, והקצב מצדו אומר לו: "לך מכאן, אין לי עסקים איתך!" – העונש הוא מיידי – לא מאריכים אף. אומר הקב"ה: "אני בא להתפייס איתך ואתה אומר לי 'לך מכאן'?!" – התביעה היא עצומה ונוראה!

אם ככה, נותרו לנו עוד כמה ימים ליום הגדול בשנה – יום הכיפורים – כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם" – יום שבו רוחץ אותנו הקב"ה מכל עוונותינו, כמ"ש הנביא {ישעיה ד, ד} {אם רחץ ה' את צאת בנות ציון ואת דמי ירושלם ידח מקרבה ברוח משפט וברוח בער.

אסביר את דברי הנביא, עפ"י מה ששמעתי ממורי ורבי הגאון ר' ראובן קרלנשטיין זצ"ל:

ניקח לדוגמא ילד קטן שישן בלול – פתאום בשעה 6 בבוקר הוא צועק: "אמא!!! – והאמא ישנה, לא שומעת כלום – אמא!!! – ושום דבר ...

הילד עשה את הצרכים וזה שורף לו, אז הוא מוריד את הטיטול ומורח את עצמו מכף רגל ועד ראש – כולו מטונף!!! ☺

עוברת אחותו ורואה את המראה: "פייז איזה סירחון!!!"
האמא מתעוררת – חשבה שכבר קרה משהו – "מה קרה???"

"תראי מה מויש'לה עשה – איזה גועל נפש!!!" – והאמא כולה חום ואהבה – "בוא מויש'לה שלי, אני מצטערת שלא שמעתי אותך" – מכניסה אותו לאמבטיה ומקלחת אותו – "ופי מויש'לה – איזה חמוד אתה! עכשיו אתה זך כבדולח!" – מרימה אותו ושמה אותו על המגבת ... מורחת אותו בד"ר פישר – "תן חיך לאמא!" ☺

עוונות זה כמו צואה! זה סירחון!

אומר הנביא: "רחץ ה' את צאת בנות ציון" – הקב"ה רוחץ אותנו ביום הכיפורים מכל העוונות שלנו!!! – פתאום יש ריח טוב!!!

אם יוצא אדם אחרי תפילת נעילה, ואומר: "תגידו, יש עוגת גבינה???" – שידע, שלא עבר עליו יום כיפור! אבל מי שמרגיש: "אחח, התרחצתי – אני נקי! אני כמו חדש!" – זה נקרא שעבר עליו יום כיפור!

יזכנו הקב"ה לשוב בתשובה שלימה, ויחתום את כולנו בספרם של צדיקים גמורים, לשנה טובה ומוצלחת – שנת גאולה וישועה ב"ב אמן ואמן!!!

(ברוך שאמר)

שבת שובה

אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזוהר. ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם בימי תשובה וספק עבירה צריך יותר תשובה (שו"ע סימן תר"ג)

נשאלת השאלה. כתוב בהלכה כי מי שבכל ימות השנה אינו מחמיר מלאכול פת פלטר וחמאת עכו"ם, בימים אלו – של עשרת ימי תשובה. ראוי שיחמיר וימנע מלאכלם. והשאלה, מה ההבנה בהלכה זו, כל השנה אני אוכל ולפתע עשרה ימים אני נמנע, וכי יש לכך משמעות?!

אמשול לכם משל וביאור: מי שמבקש להנפיק תעודת זהות במשרד הפנים, מצטלם ומגיש להם תמונה והיא זו שנחתמת בתוך התעודה לשנים הבאות.

לא איכפת להם אם הוא מצטלם עם חליפה שלו וכובע שקנה בחנות או שמצטלם עם קפלוטי"ש של השכן. מה שכן חשוב להם, ובעיקר לו, שהתמונה תהיה ברורה ויפה, כי זו תשאר.

כביכול הקב"ה נותן לנו ג"כ אפשרות כזו, הדיינו?
בעשרת ימי תשובה, בימים הללו מצטלמים, לפני ה' החותם אותנו בתעודה לכל השנה. תמונה זו תישאר, איך שמצטלמים כעת.

רבותי הבה נצטלם ביופיינו לפני בורא העולם. וזה סוד ההלכה של עשי"ת להחמיר בפת פלטר. כי אם בימי הדין זכה האדם ונגע במטרה, אם השכיל והרצון שלו עמוק ואמיתי יש לו סיכוי להינצל מהדין הקשה (כמו שנאמר: "באשר הוא שם").

כח ציבור
תדעו לכם עוד. כי עשרת ימי תשובה הם ימים קדושים מאד. בכל הזדמנות אני אומר את המשל דלהלן:
בארץ ובעולם קיימת מערכת של תחבורה ציבורית, רבים נוסעים בה, אך לפעמים נאלץ אדם לנסוע במונית ספיישל. הנסיעה במונית נקבעת לפי מונה, שהמחיר בו מופיע על מסך קטן מול הפנים של הנהג והנוסע. כל כמה שניות של נסיעה הסכום עולה ועולה, עוד חצי שקל עוד ועוד, השעון דופק ועמו הלב... אך אין מה לעשות, כאשר נוסעים באופן פרטי – משלמים ביוקר.

והנה, המרחק מהארץ עד השמים הוא לא קטן כלל. מתפללים מידי יום שלוש פעמים ומעוניינים שהתפילה תגיע בשלום עד כסא הכבוד, אזי, אם נוסעים בתחבורה ציבורית: "תפילת ציבור" לא מוכרחים לשלם ביוקר כדי להגיע למטרה, כי תפילת ציבור כוחה רב, אבל כאשר מתפללים ביחידות נזקקים לזכויות מיוחדות כדי שהתפילה תתקבל. כך כל ימות השנה.

אך בימים אלו של עשרת ימי תשובה, כידוע, כל תפילת יחיד היא כתפילת ציבור. אם אני מרים עיני לשמים באמצע היום ומבקש אבא! טאטע! "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך" "אל תזכור לי עוונות ראשונים" "וטהר ליבי לעבדך באמת" תפילה זו חשובה היא, כתפלה של ציבור.

א"כ כמה אנו צריכים לנצל את אלו הימים.
להפוך מידת הדין

נדע כי שתי דרכים יש להפוך מידת הדין למידת הרחמים (א) "המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו" אם מוותר ראובן לשמעון ושמעון לראובן שכן לשכנו איש לאשתו ואשה לבעלה – מידה כנגד מידה גם להם יוותרו. (ב) "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים". מביטים מהשמים מה קורה איתך אם מישוהו בא אליך להתחנן לרחמים כיצד אתה מתנהג באותה שעה.

הייצר מבלבל אותנו שנעשה דברים שלא יועילו, כל מיני מעשים שלא מביאים רחמים [דרך אחת בלבד יש: "תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה"] ועלינו לחזק בימים קדושים אלו דברים שיש בהם תועלת, כמו: להעביר על המידות.

הכבשה חסרת הדעת
"וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון" ככבשים הנכנסים לדיר ומעשרים אותם אחד אחד – העשירי נותנים לו עם שוט על גבו בצבע אדום, והוא המיועד לשחיטה.

אמר רבי ישראל מסלנט "כל באי עולם עוברים כבני מרון" כאותם כבשים – אילו היתה לנו שיחה משותפת עם כבשה זו שגבה צבוע אדום: "מה קרה לך בגב?" היינו שואלים.
"קיבלתי מכה עם שוט".
"כואב לך?"
"לא, הכאב עבר חלף, שכחתי ממנו" והשיחה עם הכבשה תסתיים.

אילו הכבשה היתה מבינה שהצבע שעליו מדברים – הוא גורלה הרע, היתה ניגשת לנהר להתרחץ והכל יבוא על מקומו בשלום, ואז כשבעל הבית יחפש אותה לא יידע מי היא... אבל, אינה מבינה. אין לה מידע על גורלה הנחרץ.

יש בכוחו של אדם להתרוצץ ולנקות את הסימן שנגזר עליו בראש השנה. עבודתנו בימים אלו של עשרת ימי תשובה – ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את הצבע האדום – את רוע הגזירה. וזה מה שנותר בידינו כי חוץ מזה, שום דבר לא בידי האדם, מאומה לא יועיל לו, פרנסה לא ייקח לבד. בריאות לא נוטלים בכח, כי רק הוא הקב"ה לבדו פועל גבורות עושה חדשות בעל מלחמות וזרע צדקות – הכל. ומה אנו כן עושים בעולם? ותשובה ותפילה וצדקה – כח הבחירה לבחור בטוב "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

אם נעשה את המוטל עלינו אין ספק כי אבינו אב הרחמים המכיר אותנו ואת מצבנו "זכור כי עפר אנחנו" הוא מדע את מאובינו וכוחותינו, וירחם עלינו כרחם אב על בנים.
בשל מי הסער הזה?
ברצוני לסיים.

מלאך המות בא להקב"ה בטענה: רבוננו של עולם, כולם יקללו אותי על המות שבא לעולם בגיני. יש בעולם מלאכים טובים ועלי נגזר להיות המלאך

הרע, אמר לו הקב"ה: אל דאגה, אין לך לפחד לא יזכירו אותך בכלל, מי יחשוב על מלאכים, כאשר אחד ימות ישאלו, ממה הוא מת?

היה לו סרטן.

ממה נפטרו?

מהתקף לב.

איפה מלאך המות? הוא לא בשטח של המחשבה. טועים, לא יודעים כי אין סרטן ואין מחלות, הללו רק שמות. הכל משמים בכל מיני צורות.

לכן כאשר שמענו לאחרונה מקרים קשים עלינו להתעורר. "כי בשלי הסער הזה!". ה' אוהב אותנו, ובא לעוררנו. "מאהבת ה' אתכם". חז"ל אומרים "חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם" מקרי העולם המתרחשים בעיר ובארץ הם מחמתי ולצורכי... בשבילי נבראו מקרים אלו. ואם אדם שוכח מאמר חז"ל זה, אינו זוכה להתעורר.

יהי רצון שבאמת נזפה לחתימה טובה ולגאולה קרובה ונאמר אמן.

(להגיד)

החלום של השוחט - רבי שלום שבדרון זצ"ל

בני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי חזא להו בחלמא דבעו למיחסר שבע מאה דינרי. עשניהו שקל מיניהו לצדקה... חזא להו בחלמא במוצאי יום הכיפורים (רש"י בבא בתרא דף י')

באחד הספרים שיצאו לאור בירושלים עיר הקודש מספרים בני המחבר על אביהם עובדה, מעשה שהיה.

אבא, היה ירא שמים מאד. ושימש כשוחט בעיירה. ויהי היום בוקר אחד, ותפעם רוחו, סיפר לבני הבית על חלום נורא שחלם:

חלמתי כי סיימתי את חיי, והנה אני מגיע למשפט לפני בית דין של מעלה. במקום ניצב מלאך חבלה וטענתו בפיו, כי הוא נברא מעבירה שעשיתי. וכי אין לוותר עליה - עבירה! ומה היא?

בערב שבת קודש בעודי עוסק בהכנות לשבת, באה אלי אלמנה ובקשתה בפיה: "עדיין לא בישלתי לשבת, רק עכשיו השגתי עוף אחד, אבקש שתבוא לשחוט". השבתי לה כי הסתיים זמן השחיטה, כמו כן אני טרוד לקראת שבת, עדיין לא הלכתי לבית המרחץ וכו', לכן אין לי אפשרות לשחוט לה! (כמי שאומר, השבת תאכלו מאכלי חלב) לא שחטתי.

מעבירה זו נברא מלאך דין קשה. והוא תבע שיענישו אותי.

פסקו בבית דין: כיבוס וטיהור בגיהנום שלושים יום, או לחזור לעולם הזה ושם לתקן את העבירה. ביקשתי לסבול גהינום העיקר לא לשוב לעולם. הובילו אותי לגהינום וככל שהתקרבת הרגשתי חום רב ונורא עד שלא הייתי מסוגל לעמוד בו - צער רב. בקשתי בתחנונים לשוב לבית הדין ולבחור בבירה השנייה.

אני בחלומי מתחנן למלאך. המלאך מיאן.

התחננתי עוד, עד שנאות להשיבני לפני בית דין של מעלה.

אמרתי לפני בית הדין כי אני חוזר בי, ובוחר לרדת לעולם הזה. הסכימו איתי. אבל, יצאה הוראה להעניש את המלאך, מדוע? כיון שלא מילא את שליחותו כהוגן, "מי הרשה לך להשיבו?!, השבת אותו ללא ציווי". הענישו אותו במכת שוט אש - פולסא דנורא. הזדעזעתי מאד מהעונש שביקשו להעניש אותו ותוך כדי הפחד וזעזוע של מכת אש צולבת, התעוררתי.

ע"כ החלום.

ותפעם רוחו.

הוא התיישב לבדוק את ימי חייו עד הנה, ולא נזכר במקרה שהיה לו עם אלמנה, (אך 'אינו זוכר' לא ראייה. כיון שבהחלט יכול להיות ששכח, אולי הפטיר פעם ברחוב תשובה מתחמקת לאלמנה, המשיך לדרכו ואפילו לא מודע לצער שגרם לה, מניין שיזכור) ישוב שוב וניסה בכל זאת, להעלות על דף את פירוט כל חייו כשוחט, לא מצא בעצמו שום פגם בתפקידו כשוחט, (כי אכן היה ירא שמים) חישב לעצמו שבועות וחודשים לאחור והגיע למסקנה כי תמיד

התייחס כראוי לבקשות אנשים יהיה מי שהיה וקל וחומר לאלמנות. בצר לו נכנס לרב העיר. הרב שמע את כל הפרטים והרגיע את רוחו:

"אם אכן לא קרה לך כדבר הזה מה לך כי תדאג?!"

כיון שרוחו עדיין לא שבה אליו הלך לדפוק על פתחי חכמים וצדיקים. הכל אמרו לו כי אם אינו זוכר מעשה כזה, מסתבר שמדובר בחלום של דברים בטלים.

ברבות הימים, אט אט רוחו שבה אליו, הוא נרגע, ודבר החלום החל להישכח מתודעתו.

חלפו שנים רבות - כעשרים שנה. והחלום נשכח כליל.

ויהיה ערב שבת קודש אחד. בדרכו למקווה. הלכה למולו אלמנה ובידיה עוף "אין לי עוף לשבת בבקשה תשחט לי את העוף הזה".

"סיימתי את כל השחיתות, בשעות הבוקר המוקדמות, עכשיו ממש אין לי זמן", השיב בהתנצלות רבתי, "אני טרוד מאד" והמשיך בדרכו, והתיק בידו - לטבול במקווה לכבוד שבת.

הוא שב מהמקווה הכין את שאר עיני הבית, השבת התקרבה. הוא יצא לבית הכנסת לאמירת שיר השירים וקבלת שבת, כדרכו, בדביקות.

התפלל מעריב ושב לביתו, שורר "שלוש עליכם מלאכי השרת". התיישב ליד השולחן למזוג יין. ולפתע...

ולפתע ניתר ממקומו בצווחה: "הוי! הוי! אוי! אוי! וי!". הוא נזכר בחלום.

הבהלה שאחזה אותו היתה איומה, אהה! אהה! גנח ופרס את ידיו בחרדה, וי, וי, ונפל מתעלף. העירו אותו.

הוא אזר כוחות וביקש לבני ביתו: "מהרו לשלוח לאלמנה פלונית, מגש עם דגים, מגש עם בשר, כפי יכולתנו! אחריהם הלך גם הוא לפייס את האלמנה.

היא מחלה לו בלב שלם, וגם אכלה מהמטעמים ששלחו לה.

רוחו שבה אליו. שב לביתו קידש על היין בקול אדיר של התרגשות: "יום השישי ויכולו השמים והארץ!" דמעות של שמחה וקדושת שבת התערבבו יחד ונפלו לתוך הגביע. אח"כ סעד את סעודתו. בירך ברכת המזון בשמחה ובהודאה לה'. והלך לישון. בבוקר לא ניעור.

הוא השיב את נשמתו לבוראו. עם תיקון מעשהו.

בהלווייתו שהתקיימה במוצאי שבת, הילכה השמועה הנ"ל בין המלווים. ובספר שיצא לאור לעילוי נשמתו, הסכימו בניו לספר את המעשה כצורתו.

עלינו להתחזק עלינו לדעת. כי יש דין ויש דיין. אין מעשה שנאבד. כי על כל מעשה יביא האלוקים במשפט, אם טוב ואם רע. את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם. ונזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה אמן.

(להגיד)

בדרך הדורש

שמעתי, ולך ה' החסד וכו', כי בכל מצוה אנו עושים מצוה כפולה, ועושים רצונו בכפלים, למשל מניח תפילין ועושה רצונו ומקבל שחר או עושה עוד רצונו ית"ש שביכולתו להטיב לנו. וז"ש אחת דיבר שנים שמעתי, שכל מצוה הוא שנים, ולך ה' החסד שאנו מתחסדים עמו כשמשלם לאיש כמעשהו. ויש לכון זה בדברי חז"ל [ר"ה יז]: בתחלה כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולבסוף לך ה' החסד, והיינו בתחלה משלם לך שחר ולבסוף אחר ששילם לנו שחר מצוה אח"כ החסד שלו שהתחסדנו עמו, והארכתיו עוד במק"א:

ומעתה אומר בפסוק שלפנינו, אחר הברכות דכתובים תחלה שנהיה בא" ונראה נקמה בשונאיו והותירך ה' עוד בכל מעשה ידך בפרי בטןך לטובה, שלא יהיה לרעה ח"ו כמקבל שחר בעולם הזה, ואמר שאין זה שחר המצוה אלא שחר על שעשינו רצונו וראויים אנתנו לשכר בעה"ב. ויש לפרש המשנה [פאה א, א] אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרו קיימת לעוה"ב, דהקרו קיימת לעולם הבא ופירותיהם בעולם הזה אלו הפירות ששכר משכר כהנ"ל. וכל זה מפני שה' שש עליו להטיב לנו לאהבתנו אותנו כאב השש להטיב לבנו. ולכן אמר כי ישוב ה' לשוש עליו לטוב כאשר שש על אבותיך, ותקבל בעולם הזה רק פירות משכרך הצפון בעולם הבא וק"ל: (כתב סופר)

יודע שעתידיים לחטוא ואם כן מוכח תחית המתים מאהרן כנזכר לעיל:

הן בעודי חי עמכם היום מורים היתם עם ה' ואף כי אחרי מותי (לא, כז)

שמעתי מהרה"ג ר' אלכסנדר ברלין ששאל מה ק"ו הוא זה שיאמרו אחרי מותו, הרי גנמי (סנהדרין לו, א) איתא שכני דר' זירא סמכו כל ימי חייו עליו שיבקש רחמים עליהם ואחר שמת אמרו מה יא עמנו מי יבקש עלינו והזרו בתשובה. הרי אף שבחיי חיותו חטאו, שבו לאחר שמת, וא"כ שמא בני" נמי אחר מות משה שוב לא יחטאו ולא ימרו את פי ה' בגלל שמת משה ומי יבקש רחמים עליהם כמו שכני דר' זירא. אלא הק"ו הוא מחטא העגל שכסבורים היו בני" כי משה מת ואף שבאמת היה חי וחטאו וא"כ ק"ו אחר מותו וזהו הן בעודי חי וגו'. (כרם חמד)

והותירך ה' אלקיך בכל מעשה ידך בפרי בטןך וכו' לטובה כי ישוב ה' לשוש עליו לטוב כאשר שש על אבותיך. (ל, ט) בלי להאריך בדקדוקים אומר בקיצור ע"פ מה שפירש בהפלאה [פנ"י ראה, ד"ה כי אתם] שחר מצוה מצוה, כי ה' חפץ להטיב לנו, ואם אדם עושה רצונו וראוי לתשלום שחר ומשלם שכרו הטוב, על השכר עצמו מקבל שחר כי נעשה רצונו להטיב לבניו האהובים לו, והיינו שחר מצוה מצוה. וכתבתי במק"א בזה [עיי' להלן סוף ליקוטים מעניני תשובה ד"ה במדרש תהלים] לפרש הפסוק [תהילים סב, יב] אחת דיבר אלקים שתיים זו